

"Rates! Mossegaven els gossos, esgarrapaven els gats, menjaven el formatge del rebost, furtaven el menjar del plats, llepaven el brou de la cassola." Les veïnes del soterrani van ser descrites així pel poeta anglès Robert Browning (1812-1889) en el seu *Poema del flautista de ratlles roges i grogues de Hamelin*, en què la ciutat era infestada per aquests animals emprenyadors fins el punt que "interrompien les converses de les dames ficant-se dins les seues falces". Però si Hamelin va ser alliberada dels rosegadors per un flautista i els seus habitants no van conèixer mai més una plaga semblant, a les ciutats modernes les rates són un problema sense solució total. L'extermi és impossible. Ho diuen científics, treballadors de la desratització i polítics municipals. Però és possible —i a més necessari— un control del nombre d'individus per evitar que la població augmente, especialment quan la climatologia les pot traure a la llum. Al nostre país, la llarga sequera que ens afecta pot fer-les eixir a la recerca d'aigua, un recurs fonamental per la supervivència. Els ajuntaments, però, duen a terme campanyes anuals de desratització que pretenen mantenir el nombre d'aquests animals per sota dels nivells màxims que marca l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

Al gener d'enguany hi havia gairebé tres milions de rates a València. Això vol dir que a cada habitant humà li corresponien quatre habitants de clavegueres, nius i jardins. Tenint en compte que l'OMS aconsella evitar que hi haja més d'una rata i mitja per cada persona, el cas de València resultava alarmant. De seguida, l'Ajuntament de la ciutat va posar en marxa una campanya especial de desratització. Per fer la guerra als rosegadors, van contractar els serveis de Lokímica, SA, una empresa alacantina, que s'estrenava com a concessionària municipal. Segons Blas Garcia, gerent de Lokímica, després de mig any, l'empresa ja ha actuat en totes les clavegueres de València. Els equips de treball, un xofer i dues persones més, han aixecat les 40.000 trapes, i han llançat un total de 18 tones de rodenticida (verí). Aquesta informació, la posa en dubte Javier Núñez, professor titular de Biologia Animal a la Universitat de València, que creu que habitualment els rodenticides només es posen en unes 300 clavegueres de tota la ciutat. L'efectivitat d'aquestes campanyes, a més, és molt discutida, ja que, segons els tècnics d'empreses de desratització, les quatre desinfeccions anuals que fa l'Ajuntament de València són insuficients i no ofereixen garantia de control eficaç. Hem de tenir en compte que una empresa privada de desratització, per netejar un magatzem mitjà, fa un mínim de 8 controls anuals i deixa diverses caixes de verí

ARXIU

**L'OMS
recomana que el
nombre de rates
no siga superior a
una i mitja per
habitant.
Barcelona es
troba dins
d'aquests límits,
però a València,
al gener
d'enguany, en
tocaven a quatre
per cap. Amb
mesures
extraordinàries,
el nombre de
rates ha baixat.
Les rates però no
tenen cap
intenció d'acabar
de desaparèixer
del mapa.**

pel local. Mentre, a les clavegueres s'acostuma a llançar el verí en bosses que, si puja el nivell freàtic, s'enduu l'aigua. Siga com siga, el gerent de Lokímica assegura que actualment la quantitat de rates ja ha baixat fins a un índex d'1,5 o 2 per habitant. Ara, però, la guerra continua. Les rates fa tan de temps que són a les ciutats com les pròpies persones, i a sobre, són enormement més procreadores. Creixen en una proporció de tipus geomètric, s'adapten molt bé i no tenen gaires manies a l'hora de menjar o de triar un lloc per viure. De manera que és difícil que mai desapareguen del tot.

A Barcelona això ho saben bé, ja que des de fa anys mantenen un índex acceptable de rates, però que no hi ha manera de fer abaixar. El cap de la UO d'Higiene dels Aliments i Zoonosi de l'Ajuntament, Gonzalo Monzón, és taxatiu: "baixar de 5 rates a 2 és molt fàcil, però passar d'1 a 0 és gairebé impossible". Mig resignats, a Barcelona se senten prou satisfets. Estan a anys llum de les xifres dels països pobres, com Bombai (Índia), que té l'esgarrifosa relació de 9 rates per persona. I són mínims els problemes sanitaris provocats per aquesta mena d'animals. Per tant, la convivència és bastant pacífica.

Els paradisos dels rosegadors. Segons els experts, de rates n'hi ha a tot arreu. Però les ciutats tenen focus especialment atractius per a aquests mamífers. Per exemple, les zones marítimes concentren un gran nombre de rates per la gran activitat que hi ha, i les possibilitats que ofereixen d'aconseguir-hi menjar. Així que tant a Barcelona com a València, els barris més propers al port són un dels més calents (Ciutat Vella, Malva-rosa, Natzarret...). Per un motiu semblant, els llits i les vores dels rius també són llocs escollits per les rates urbanes. Les brigades també tenen molta feina en les zones industrials, les fores-

Plagues de temporada

Les rates, tot i ser la plaga més temuda de la ciutat, no són l'única que ens afecta cada any. Segons la calor o la humitat, apareixen diverses espècies d'animals disposats a compartir amb les persones els carrers i les cases. Aquests visitants gairebé mai no són benvinguts, però, a més, sovint porten veritables problemes. És el cas dels mosquits, que aquest estiu preocupen de debò l'Ajuntament de València, perquè s'ha detectat un gran focus larvari d'aquests insectes tant al nou com al vell llit del riu Túria. Una presència en massa de mosquits, agreujada per la calor, la sequera i les aigües estancades, podria tenir conseqüències greus si no es prengueren mesures. Per això la setmana passada un helicòpter va fumigar els dos llits del riu amb insecticides no perillosos per a les persones ni per als altres insectes i animals. Aquesta campanya extraordinària obligarà a augmentar en dos milions els 12 de pressupost per aquests afers. A Barcelona, on el problema de les rates es manté més o menys estable, hi ha una relativa preocupació per la plaga més insistent aquests mesos: les puces. Tant el consistori com algunes empreses privades que hem consultat afirmen que les puces fan ara la competència a les plagues d'insectes, formigues i panderoles (l'espècie americana i la roja dels que està triomfant a València), tan habituals en aquesta època a la ciutat.

Rata menjant un rodenticida. Les panderoles i les puces ataquen València i Barcelona.

Agnés Rotger

tals (Collserola, parcs...), i a Barcelona, el terreny de l'antic escorxador. A un nivell general, està comprovat que les rates se senten molt còmodes als barris on les cases són velles i en mal estat, ja que els és molt fàcil entrar a la cuina a fer un mos, o fins i tot buscar un racó per niuar-hi i passar un hivern calentó.

Periòdicament, els ajuntaments elaboren un estudi sobre la presència de rates a cada zona. A Barcelona, la UO d'Higiene dels Aliments i Zoonosi disposa d'un mapa de la ciutat amb informació detallada de desenes de llocs, i classificats en tres categories segons la presència dels rosegadors. A les zones amb menys densitat d'animals, s'hi aplica un tractament anual de desratització. A les zones mitjanes, se'ls aplica dues vegades, i les que necessiten molta atenció poden rebre tres o més visites de la brigada. A part d'aquestes mesures rutinàries, però, la major part de les accions es posen en marxa quan l'Ajuntament rep la denúncia d'algun veí de la ciutat. "Moltes vegades, quan la gent troba rates, s'esvera massa", explica Gonzalo Monzón, "però la veritat, cal dir-ho, és que l'ajuda del ciutadà és inestimable". Entre les rates, insectes i encara d'altres

animals, les sortides per fer *neteja* són diàries.

Els responsables de l'Ajuntament de València no poden parlar de rutina, aquesta temporada. Des del gener que hi apliquen recursos extraordinaris, i ara, tot i que la situació ha millorat, encara queda molta feina. Segons va anunciar la setmana passada el regidor Vicent Martínez Marco, s'intensificaran les campanyes, tant de desratització com de desinfecció. I encara més: caldrà afegir la desodorització, ja que en alguns llocs la gent s'ha queixat de pudor. Un altre problema important, segons el regidor, és que s'ha comprovat que tant les panderoles o escarabats de cuina (vermelles o americanes) com les rates roseguen els fils dels semàfors, i quan plou molt, es produeixen curts circuits i s'espatllen. Per posar fi a les destrosses sota terra, l'Ajuntament ha decidit arribar a un acord amb les empreses que també tenen conductes subterranis, cas de Telefónica, Gas i Aigües, per desinfectar-los. Així s'evitarà que les panderoles i les rates que abandonen les clavegueres puguin continuar vivint en aquestes altres vies.

A banda de les mesures especials que ha planejat l'Ajuntament, les empreses de desratització i desinfecció (un negoci puixant segons reflecteixen les Pàgines Grogues); s'han d'empescar estratègies constants per vèncer aquests rosegadors omnipresents. Blas Garcia, de Lokímica, ho expressa en termes militars: "la qüestió més important és conèixer l'enemic". Aquesta màxima els ha portat a enverinar els dàtils caiguts de les palmeres de l'Esplanada d'Alacant, que eren el principal aliment de les rates de la zona. O, de la mateixa manera, Lokímica va comprovar que les rates no van desaparèixer d'un mercat de con-

RAFA GIL

Rates penjades. L'aparador d'una botiga de rodenticides de Nova York, als Estats Units.

gelats fins que no van es van decidir a posar productes tòxics a les restes de peixet de què s'alimentaven.

Aquest estiu, els experts hauran de tenir molt present les condicions climatològiques per definir la batalla. El biòleg Javier Núñez creu que ara com ara cal anar especialment amb compte a València perquè la llarga sequera que ens afecta pot fer sortir les rates de les clavegueres a la recerca d'aigua. Igualment, a la tardor caldrà preparar-se per afrontar les riuades o a les gotes fredes perquè, segons Núñez, "si les rates poden eixir per manca d'aigua, l'excés les fa eixir igualment per no ofegar-se". Un fet que no depèn dels canvis atmosfèrics però que sempre afavoreix l'aparició de les rates al carrer són les obres, perquè s'aixequen nius, i els animals busquen una nova llar. Núñez recorda especialment les rates que van sortir quan es va fer el col·lector nord de València, o ara que es construeix el metro. A Barcelona, els rosegadors van sortir de molts punts quan es van crear les rondes. Són fets normals amb els quals els tècnics ja hi compten.

La manera més usual d'eliminar les plagues de rates és posant algun dels tipus de verins que admet el Ministeri de Sanitat. Els que es fan servir a Barcelona són els d'impacte i els anticoagulants, que es van alternant. A València, els preferits pels professionals són els anticoagulants, perquè tenen dos grans avantatges: el primer, que una rata triga entre 5 i 7 dies a morir-se (i d'aquesta manera, les seues companyes no desconfien de la substància), i el segon, com que moren per hemorràgies internes, no desprenen pudor.

Després d'un temps prudencial, vindrà el recompte victoriós dels -pocs- elements que han quedat. És impossible tenir un cens de les rates que hi ha, perquè caldria veure-les totes, i si això fóra possible es podrien matar directament. El que s'acostuma a fer és aplicar una fórmula a partir dels signes externs de la seua presència, el consum de rodenticida, les captures realitzades... És un sistema bastant aproximat, amb un deu per cent de marge d'error. Però cada vegada se sofisticuen més tant els sistemes de càlcul de la població de rates com els utilitzats per eliminar-la sense afectar les persones ni el medi. Alhora, cada vegada hi ha més gent que aplica aquestes mesures de prevenció que ofereixen moltes empreses de desratització. Albert Pontjoan, gerent de l'empresa Depec, creu que cada vegada són més els comerciants que prenen consciència de la necessitat d'evitar l'entrada de les rates. En aquests casos, les mesures són senzilles: apliquen els verins com si ja hi haguera rosegadors, o siga que si efectivament aparegueren, moririen abans de ser un veritable problema.

À.M. / A.R.

Retrat d'una rata tipus

Les nostres veïnes d'escala acostumen a ser rates comunes (*Rattus norvegicus*) o rates negres (*Rattus rattus*) que es diferencien per la grandària i no pel color, com podrien fer pensar els noms. Les primeres són les rates de claveguera i d'elles es diu que, després de la seva entrada a Europa cap al segle XVIII i a la Península Ibèrica el XIX, van empènyer les autòctones, les negres o de port, cap als litorals, desterrant-les de les zones interiors. La rata comuna, a diferència de la negra, té la cua més curta que el cos i el cap, les orelles menudes i és xata. La negra té el pèl més fi i més clar i es troba en els edificis propers als ports. Aquestes necessiten 15 grams de menjar diaris, preferiblement fruita i aliments amb aigua. Les seues cosines de claveguera mengen i beuen el doble. Són omnívores però els aliments que més aprecien són els cereals. El principal perill de les rates és que són portadores de moltes malalties greus com la ràbia o la pesta, però també de malalties molt més comunes. La salmonel·la per exemple, es pot transmetre als aliments si les rates deixen a sobre els seus excrements, cosa molt freqüent en magatzems d'alimentació. Totes les rates són perfectes nedadores i grimpadores. Poden capbussar-se i penetrar en les cases per orificis d'1,5 centímetres. Els sifons dels lavabos no són un impediment i menys quan hi ha molta aigua a les clavegueres, cosa que els facilita l'accés. Són molt llestes i no acudeixen a les zones on el recurs alimentari està enverinat. Quan passa alguna cosa a un grup de rates en un lloc determinat, les congèneres ja no hi tornen. A banda de menjar, aquests animals necessiten estar continuament rosegant perquè els seus quatre incisius es mantinguen en la mida adequada. Si deixaren de rosegat, les dents els farien tenaça i moririen d'inanició. La població de rates s'autoregula segons la possibilitat d'accés a l'aliment. Així una única parella de rates en un lloc on l'accés a l'aliment siga il·limitat pot donar lloc a una colònia de 20.000 individus en un any. Per contra, si no poden accedir a l'aigua o al menjar, les femelles impedeixen els mètodes de reproducció i, fins i tot, comença un procés de canibalisme en el qual els individus més vells i els més joves que físicament tenen menys defenses són eliminats i menjats pels més forts. La vida mitjana de l'espècie és d'un any i mig o dos. Les rates es reuneixen en grups familiars que poden integrar centenars d'individus. Donat que la vista és el seu sentit menys desenvolupat, es reconeixen per les feromones, és a dir, per l'olor. Es produeix un marcatge amb orina de tots els individus del grup, de manera que els forasters són de seguida descoberts i eliminats. El biòleg Javier Núñez explica que han pogut comprovar que si a un individu d'un grup el marquen artificialment amb l'olor d'un altra família, aquest és immediatament rebutjat. El padrí d'aquesta gran família és el mascle *alfa*, que és el que en principi s'encarrega de cobrir totes les femelles del grup. Els mascles secundaris han de lluitar per decidir qui fecundarà la femella disputada. Àlex Milian

